

KIT PLUS

**Instrument voor het borgen van de kwaliteit van
toetsen, toetsprogramma's en toetsbeleid**

**Dhara de Nobel
Ini Luyk
José Sagasser
Thea van Rooijen**

Aangeboden op De Dag van de Examencommissies van de HU op 11 oktober 2018

INHOUDSOPGAVE

KIT Plus voor examencommissies	3
Aanleiding	3
Inleiding	3
Uitgangspunten	5
Werkwijzer	7
Een voorbeeld	7
Bijkomende voordelen van KIT Plus	9
KIT Plus: de Matrix	10-11
KIT Plus: de onderliggende definities	12-13
KIT Plus: de gesloten vragen voor examencommissies	15
Vragen Toetsbeleid- Validiteit	15
Vragen Toetsbeleid - Betrouwbaarheid	15
Vragen Toetsbeleid- Functionaliteit	15
Vragen Toetsbeleid - Conditie	15
Vragen Toetsprogramma - Validiteit	16
Vragen Toetsprogramma - Betrouwbaarheid	16
Vragen Toetsprogramma - Functionaliteit	16
Vragen Toetsprogramma - Conditie	17
Vragen Toets - Validiteit	17
Vragen Toets - Betrouwbaarheid	17
Vragen Toets - Functionaliteit	18
Vragen Toets - Conditie	18
KIT Plus: Stappenplan	19
KIT Plus: Open vragen	25
Vragen Toetsbeleid- Validiteit	25
Vragen Toetsbeleid - Betrouwbaarheid	25
Vragen Toetsbeleid- Functionaliteit	25
Vragen Toetsbeleid - Conditie	26
Vragen Toetsprogramma - Validiteit	26
Vragen Toetsprogramma - Betrouwbaarheid	26
Vragen Toetsprogramma - Functionaliteit	27
Vragen Toetsprogramma - Conditie	27
Vragen Toets - Validiteit	28
Vragen Toets - Betrouwbaarheid	28
Vragen Toets - Functionaliteit	28
Vragen Toets - Conditie	29
Bronnen	31
Bijlage: KIT Plus Lexicon	33

Colofon

Dhara de Nobel
Ini Luyk
José Sagasser
Thea van Rooijen

Contact: examencommissie.edu@hu.nl
© Hogeschool Utrecht, 2018

KIT PLUS VOOR EXAMENCOMMISSIES

Aanleiding

In 2010 werd het hbo geconfronteerd met onregelmatigheden op het gebied van examinering. In datzelfde jaar trad de 'Wet versterking besturing' in werking, waarin de positie van examencommissie in het hoger onderwijs is versterkt.

In 2012 verscheen het rapport 'Vreemde ogen dwingen' (Bruijn, 2012), dat zich voornamelijk richtte op het verbeteren van de toetskwaliteit door externe validering. De commissie Bruijn gaf aanbevelingen om de waarde van het diploma in het hoger onderwijs te borgen.

In 2014 werd het beoordelingskader van het accreditiestelstel hierop aangescherpt, waarbij het accent lag op het (eind)niveau van de opleiding (NVAO, 2016).

In 2013-2014 heeft de Onderwijsinspectie een onderzoek gedaan naar het functioneren van examencommissies in het hoger onderwijs. Dat landelijke onderzoek resulteerde in het rapport 'Verdere versterking, onderzoek naar het functioneren van examencommissies in het hoger onderwijs' (Onderwijsinspectie, 2015).

Nu, anno 2018, wordt het woord 'controle' meer en meer vervangen door 'vertrouwen'. Vanuit de toezichhoudende rol vertrouwt de examencommissie erop dat iedereen die verantwoordelijk is voor toetsen en beoordelen professioneel is in het omzetten van beleid naar programma's en toetsen. Het is onder andere nodig dat van 'hoog' tot 'laag', van toetsbeleid tot uitvoering van toetsen op opleidingsniveau, de kwaliteit gegarandeerd is. De voorzitters van de examencommissies van de voormalige Faculteit Educatie van de HU hebben in het kader hiervan een instrument ontwikkeld om de kwaliteit van toetsbeleid, toetsprogramma's en toetsen te kunnen borgen. In het instrument zijn definities opgenomen. Deze zijn deels door de voorzitters zelf ontwikkeld, deels gebaseerd op bestaande definities. In het laatste geval wordt de bron daarbij vermeld.

Inleiding

KIT Plus is een handzaam instrument waarmee examencommissies hun borgende taak kunnen uitvoeren en naar buiten toe kunnen verantwoorden. Het is gebaseerd op het KwaliteitsInstrument Toetsing ofwel KIT (Baartman & Kloppenburg, 2013). Speciaal voor de examencommissies is dit instrument aangepast zodat alle elementen van de borgende rol van examencommissies aan bod komen. Het 'Plus' deel van het KIT bestaat uit de

extra taken die de examencommissie heeft zoals het borgen van de toetsafname, toezien op het volgen van wet- en regelgeving, het aanwijzen van examinatoren et cetera.

Het instrument geeft mogelijkheden om de borging zichtbaar te maken op het niveau van toetsbeleid, toetsprogramma en toets. Daarnaast is het mogelijk om te focussen op een specifiek item van de borging, bijvoorbeeld validiteit op alle niveaus of op één specifiek niveau.

In dit document zijn de matrix, de onderliggende definities en de gesloten vragen uit het instrument KIT Plus opgenomen, waarmee de kwaliteit kan worden 'afgevinkt'. Daarnaast is er een toelichting van de werkwijze via een stappenplan. Er is een vertaling gemaakt naar open vragen, waarmee de betrokken gremia de kwaliteit kunnen aantonen. Deze vragen zijn eveneens in dit document opgenomen. Achterin staat een lexicon waarin de gebruikte terminologie wordt toegelicht.

UITGANGSPUNTEN

Om de borgende taak goed uit te kunnen voeren, moet de examencommissie vragen stellen aan de betrokkenen zoals de opleiding (bijvoorbeeld het management, coördinatoren, examinatoren) en de toetsorganisatie. De vragen gaan over validiteit, betrouwbaarheid, functionaliteit en condities op verschillende niveaus.

KIT Plus is bedoeld als hulpmiddel voor examencommissies om deze vragen te genereren. Het instrument kan in zijn geheel gebruikt worden, maar er kan ook bevestigd worden op een specifiek onderdeel. Dat is afhankelijk van de vraagstelling vanuit de examencommissie.

KIT Plus helpt examencommissies niet alleen om de juiste vragen te stellen over toetskwaliteit op het gekozen niveau, maar heeft ook een verbinding met wet- en regelgeving (zoals de Onderwijs- en Examenregeling). Een KIT Plus schema in de vorm van een matrix zorgt voor overzicht over de onderwerpen en de niveaus waarop bevestigd kan worden.

Een goed uitgangspunt voor de borgende rol van de examencommissie is het toetsprogramma. Daaronder wordt in het kader van KIT Plus verstaan: *Een samenhangend geheel van alle toetsen van een opleiding gekoppeld aan het curriculum met daarin de eindkwalificaties/competenties, leerdoelen en gedragsniveaus van de gebruikte taxonomie.*

Vanuit de borgende rol van de examencommissie zijn er vanuit het toetsprogramma vragen te stellen over het niveau daarboven (toetsbeleid) en het niveau er onder (toetsen).

Onder het toetsbeleid wordt in het kader van KIT Plus verstaan: *Een samenhangend stelsel van maatregelen en voorzieningen met als specifiek doel de kwaliteit van toetsing en examinering te bewaken en te bevorderen (Sluijsmans, Joosten-ten Brinke, & van Schilt-Mol, 2015).¹*

Onder toetsen wordt bij het KIT Plus verstaan: *Alle werk van studenten dat met een beoordeling mede bepalend is voor het verkrijgen van een graad, zoals meerkeuze tentamens, tentamens met open vragen, verslagen, presentaties, dossiers, portfolio's, scripties, assessments, opdrachten etc.*

---

¹ Zie ook de definitie van de Inspectie van het Onderwijs in Zicht op toetsen, Toetsing en examinering in het hoger onderwijs: De stand van zaken, 2003.

WERKWIJZER

KIT Plus is een instrument dat op de computer kan worden gebruikt. Het bestaat uit een matrix met doorklikmogelijkheden. Het instrument komt ook online beschikbaar waarbij na beantwoording van de geselecteerde vragen door de examencommissie ook een toelichting gegeven kan worden.

Met behulp van de matrix van KIT Plus kan op het niveau van toetsbeleid, toetsprogramma en toets informatie worden verzameld met betrekking tot validiteit, betrouwbaarheid, functionaliteit en condities.

- validiteit: meet je wat je wilt meten?
- betrouwbaarheid: meet je onafhankelijk van toeval?
- functies/functionaliiteit: is de meting selecterend of lerend?
- condities: voorwaardelijkheden voor de meting.

Het KIT Plus startschema ofwel de matrix geeft in één oogopslag een overzicht van de onderwerpen en de niveaus waarop bevraagd kan worden. Zie de matrix op pagina 10 in dit boekje. Elke cel bevat een mogelijkheid door te klikken naar een omschrijving en de bijbehorende vragen. Elk van de twaalf cellen bevat een definitie en enkele vragen (maximaal zes) die van de definitie zijn afgeleid. Indien nodig is het ook mogelijk terug te klikken naar een schema met een overzicht van alle definities. De gestelde vragen zijn bedoeld voor de examencommissie om daar 'ja' of 'nee' op te antwoorden. Het is wel of niet geborgd. De informatie die nodig is om de vragen te beantwoorden, kan de examencommissie op verschillende manieren verkrijgen. Door eigen onderzoek of door anderen te verzoeken de benodigde informatie aan te leveren. Laat de examencommissie de informatie aanleveren, dan worden afhankelijk van de gekozen cel van het schema de relevante vragen uitgezet bij het gremium dat voor het betreffende onderdeel verantwoordelijk is. Dat kan zijn: de directie, de toetscoördinator, een examiner, de kwaliteitsmedewerker etc. De vragen worden beantwoord, onderliggende stukken (bewijsmateriaal) worden bijgevoegd.

KIT Plus gaat uit van gesloten vragen omdat de examencommissie moet aantonen of de kwaliteit geborgd is of niet. De vraagstelling aan bijvoorbeeld een docent kan beter in de vorm van een open vraag gedaan worden. De lijst open vragen is achterin dit document opgenomen, evenals een lexicon waarin de gebruikte terminologie is toegelicht.

Een voorbeeld

Stel: de examencommissie wil iets weten over het toetsprogramma en condities. Met name de condities zijn voor de borgende taak van de

examencommissie belangrijk, omdat hier zowel de examinatoren als de organisatie van toetsing ondergebracht zijn én er een directe link is met de regelgeving (OER, WHW). De examencommissie kijkt dan bij de vragen van het toetsprogramma, die specifiek over de condities gaan. Via het doorklik-systeem in de matrix kom je bij het onderstaande schema uit:

Conditie

Toets-programma	Het toetsprogramma, dat in overeenstemming is met OER, toetsbeleid en curriculum, is inzichtelijk voor alle betrokkenen en is efficiënt en effectief georganiseerd. De examinatoren (beoordelaars en ontwikkelaars) beschikken over voldoende kennis en vaardigheden om hun taak uit te voeren.
------------------------	---

Vragen Toetsprogramma - Conditie

- Vraag 1. Is de informatie over toetsen in het toetsprogramma voor alle betrokkenen tijdig beschikbaar en eenduidig, consistent en transparant?
  - Vraag 2. Wordt aangetoond dat de beoordelaars beschikken over voldoende kennis en vaardigheden over de toetsinhoud, de manier van toetsen en het geven van feedback? Zo ja hoe?
  - Vraag 3. Wordt aangetoond dat het toetsprogramma efficiënt en effectief is georganiseerd en studeerbaar is? (Denk aan roostering, deadlines inschrijving voor toetsen, planning herkansingen etc.)
  - Vraag 4. Worden de betrokken medewerkers voldoende gefaciliteerd om hun taken conform de richtlijnen uit te voeren?
  - Vraag 5. Wordt een doelmatig systeem gehanteerd om knelpunten te signaleren en op te lossen (waaronder fraude, meeliftgedrag bij groepsopdrachten etc.)?
-

Bijkomende voordelen van KIT Plus

Het schema kan ook gebruikt worden voor het vaststellen van doelen in het jaarplan van een examencommissie. De examencommissie kan op basis van KIT Plus-onderzoek kleine rapportages maken, maar kan er ook voor kiezen om één (jaar)rapportage te maken waarin de borgende rol verantwoord wordt. Dit laatste is praktisch omdat hiermee direct verbinding met het jaarverslag gemaakt kan worden.

De inzichtelijkheid van de borgingsagenda is ook van belang bij een accreditatie van bestaande of nieuwe opleidingen. De opbouw van KIT Plus sluit goed aan bij het accreditatiekader (NVAO, 2016), zodat een examencommissie bijvoorbeeld standaard 3 en 4 gemakkelijk kan onderbouwen.

Met behulp van KIT Plus wordt de taak om de kwaliteit van het toetsbeleid, toetsprogramma en de toetsen aan te tonen bij de opleiding gelegd. Dat is ook waar deze hoort. Het is de taak van de examencommissie om te borgen, de opleiding moet zorgen dat de kwaliteit in orde is.

KIT PLUS: DE MATRIX

	Validiteit	Betrouwbaarheid	Functionaliteit	Conditie	
Toetsbeleid	Het toets-beleidsplan is valide	Het toets-beleidsplan is betrouwbaar	Het toets-beleidsplan is functioneel	Het toets-beleidsplan voldoet aan de vereiste condities	Toetsbeleid
Toets-programma	Het toets-programma is valide	Het toets-programma is betrouwbaar	Het toets-programma is functioneel	Het toets-programma voldoet aan de vereiste condities	Toets-programma
Toets	De toets is valide	De toets is betrouwbaar	De toets is functioneel	De toets voldoet aan de vereiste condities	Toets
	Validiteit	Betrouwbaarheid	Functionaliteit	Conditie	

klik

KIT PLUS: DE ONDERLIGGENDE DEFINITIES

	Validiteit	Betrouwbaarheid	Functionaliteit	Conditie
Toetsbeleid	Het toetsbeleidsplan van de opleiding is een logische uitwerking van het toetskader van de instelling/faculteit/instituut om valide toetsing te realiseren op het beoogde eindniveau.	Het toetsbeleidsplan van de opleiding is een logische uitwerking van het toetskader van de instelling/faculteit/instituut, alsmede wet- en regelgeving, om betrouwbare toetsing te realiseren.	Het toetsbeleidsplan van de opleiding weerspiegelt zowel de eigen missie en visie als die van de instelling/faculteit/instituut en biedt voldoende kaders voor toetsprogramma en toetsen.	Het toetsbeleidsplan vormt in samenhang met de OER en andere regelingen (surveillanten, onregelmatigheden, aanwijzen examinatoren, etc.) een helder, sluitend en uitvoerbaar geheel voor het ontwerpen/uitvoeren van het toetsprogramma en het ontwikkelen en afnemen van toetsen.
Toetsprogramma	De inhoud van het toetsprogramma is op een duidelijke wijze afgeleid van het toetsbeleidsplan en de opleidings-kwalificaties, is verbonden met het curriculum en op het juiste niveau uitgewerkt in toetsbare leerdoelen passend bij de te beoordelen inhoud en beoogde leerprocessen.	Alle toetsuitslagen van studenten zijn vergelijkbaar doordat ze onafhankelijk zijn van verschillen tussen beoordelaars en omstandigheden. Het toetsprogramma is conform het toetsbeleid en levert voldoende informatie op om een betrouwbaar oordeel te kunnen vellen.	Op basis van het toetsprogramma dat in overeenstemming is met het toetsbeleid, kunnen studenten worden onderscheiden en geselecteerd. Het toetsprogramma heeft een wenselijk effect, door rijke feedback, op het leerproces van de student.	Het toetsprogramma dat in overeenstemming is met OER, toetsbeleid en curriculum is inzichtelijk voor alle betrokkenen en is efficiënt en effectief georganiseerd. De examinatoren (beoordelaars en ontwikkelaars) beschikken over voldoende kennis en vaardigheden om hun taak uit te voeren.
Toets	De toets is conform het gestelde in het toetsprogramma (leerdoelen, competenties, toetsvorm) en is vastgelegd in studiegids en een toetsmatrijs.	De toets is van goede kwaliteit, heeft objectieve beoordelingscriteria, een inzichtelijke beoordelingsprocedure en is in overeenstemming met het toetsprogramma.	De toets is in overeenstemming met het toetsprogramma, heeft een selecterende werking en sluit aan bij het aantal EC.	De toets en afname zijn in overeenstemming met het toetsbeleid, de OER en de studiegids. Het gehele proces vanaf construeren van de toets tot en met de inlijkmomenten en archivering is efficiënt en effectief, conform afspraken, georganiseerd. De toets wordt beoordeeld door daartoe aangewezen en voldoende gefaciliteerde examinatoren.
	Validiteit	Betrouwbaarheid	Functionaliteit	Conditie

KIT PLUS: DE GESLOTEN VRAGEN VOOR EXAMENCOMMISSIES

Hieronder staan de gesloten vragen, die examencommissies kunnen gebruiken voor het borgen van de kwaliteit van de validiteit, betrouwbaarheid, functionaliteit en condities van achtereenvolgens het toetsbeleid, het toetsprogramma en de toets. In het instrument KIT Plus wordt naar deze vragen doorgelinkt wanneer op de betreffende definitie in de matrix wordt geklikt.

Vragen Toetsbeleid - Validiteit

- Vraag 1. Wordt aangetoond dat het toetsbeleid voldoet aan de kwaliteitseisen van het hbo-niveau/Dublin Descriptoren?
- Vraag 2. Komt in het toetsbeleid de visie van de instelling met betrekking tot toetsen en beoordelen naar voren? Worden verschillen in visie toegelicht?
- Vraag 3. Is er beleid ontwikkeld ten aanzien van de invulling van de profileringsruimte?

Vragen Toetsbeleid - Betrouwbaarheid

- Vraag 1. Is het toetsbeleid aantoonbaar in overeenstemming met de WHW, de OER, het accreditatiekader en landelijke ontwikkelingen zoals bijvoorbeeld landelijke/overkoepelende kennistoetsen?
- Vraag 2. Indien er sprake is van een instituutsbeleid, is dat dan een logische uitwerking van het toetskader van de onderwijsinstelling?

Vragen Toetsbeleid - Functionaliteit

- Vraag 1. Sluit het toetsbeleid aan bij maatschappelijke en wettelijk ontwikkelingen op het gebied van onderwijs, toetsvormen en leerprocessen?
- Vraag 2. Is het toetsbeleid in overeenstemming met visie van de onderwijsinstelling m.b.t. de selectie, het leereffect en het onderwijs-effect?
- Vraag 3. Geeft het toetsbeleid voldoende houvast om een toetsprogramma te maken dat selecteert, en een wenselijk leer- en onderwijs-effect mogelijk maakt?

Vragen Toetsbeleid - Condities

- Vraag 1. Geeft het toetsbeleid voldoende handvatten zodat de toetsen conform wet- en regelgeving efficiënt en effectief georganiseerd kunnen worden?

- Vraag 2. Geeft het toetsbeleid uitsluitend over de organisatiestructuur rondom de toetsconstructie, toetsafname, toetsbeoordeling, cijferregistratie en archivering?
- Vraag 3. Is de informatie over het toetsbeleid voor alle betrokkenen beschikbaar?
- Vraag 4. Is de informatie over het toetsbeleid transparant en consistent?

Vragen Toetsprogramma - Validiteit

- Vraag 1. Wordt aangetoond dat het toetsprogramma het volledige overzicht bevat van alle toetsvormen die in de hele opleiding worden afgenomen?
- Vraag 2. Wordt aangetoond dat de inhoud van het toetsprogramma op een duidelijke wijze is afgeleid van de opleidingskwalificaties?
- Vraag 3. Wordt aangetoond dat het toetsprogramma voldoet aan de kwaliteitseisen van het hbo-niveau en alle opleidingskwalificaties op een evenwichtige manier dekt?
- Vraag 4. Is de inhoud van het toetsprogramma per fase op het juiste niveau uitgewerkt in toetsbare leerdoelen waarbij: er sprake is van een toenemend niveau (kennis, vaardigheden, houding, complexiteit van beroepstaken, zelfstandigheid, theoretische en ethische verantwoording van handelen)?
- Vraag 5. Wordt aangetoond dat de geformuleerde leerdoelen en de toetsvormen bij de beoogde leerprocessen en de te beoordelen inhoud passen?

Vragen Toetsprogramma - Betrouwbaarheid

- Vraag 1. Wordt aangetoond dat de toetsuitslagen van studenten in het toetsprogramma onafhankelijk zijn van verschillen tussen beoordelaars en omstandigheden?
- Vraag 2. Wordt aangetoond dat het toetsprogramma gebruik maakt van een beargumenteerde combinatie van toetsvormen?
- Vraag 3. Wordt gegarandeerd dat de examinatoren voldoende gekwalificeerd zijn en hun taak naar behoren kunnen vervullen?
- Vraag 4. Wordt aangetoond dat het toetsprogramma in totaliteit de vastgestelde opleidingskwalificaties (per fase en in zijn geheel) dekt?
- Vraag 5. Wordt voldaan aan meerogenbeleid bij toetsconstructie en -beoordeling?

Vragen Toetsprogramma - Functionaliteit

- Vraag 1. Wordt aangetoond dat op basis van het toetsprogramma de studenten worden onderscheiden en geselecteerd?
- Vraag 2. Wordt aangetoond dat het toetsprogramma een wenselijk effect heeft op het leerproces van de student?

- Vraag 3. Wordt aangegeven of er gebruik gemaakt wordt van feedback? Zo ja, hoe?
- Vraag 4. Draagt het toetsprogramma en dragen de daarin opgenomen toetsvormen bij aan rijke informatie over het niveau van de student en de kwaliteit van het gegeven onderwijs?
- Vraag 5. Sluit het toetsprogramma aan bij maatschappelijke en wettelijk ontwikkelingen op het gebied van onderwijs, toetsvormen en leerprocessen en bij het toetsbeleid?
- Vraag 6. Is het toetsprogramma transparant voor alle betrokkenen zoals examinatoren, studenten en management?

Vragen Toetsprogramma - Condities

- Vraag 1. Is de informatie over toetsen in het toetsprogramma voor alle betrokkenen tijdig beschikbaar en eenduidig, consistent en transparant?
- Vraag 2. Wordt aangetoond dat de beoordelaars beschikken over voldoende kennis en vaardigheden over de toetsinhoud, de manier van toetsen en het geven van feedback? Zo ja hoe?
- Vraag 3. Wordt aangetoond dat het toetsprogramma efficiënt en effectief is georganiseerd en studeerbaar is? (Denk aan roostering, deadlines inschrijving voor toetsen, planning herkansingen etc.)
- Vraag 4. Worden de betrokken medewerkers voldoende gefaciliteerd om hun taken conform de richtlijnen uit te voeren?
- Vraag 5. Wordt een doelmatig systeem gehanteerd om knelpunten te signaleren en op te lossen (waaronder fraude, meeliftgedrag bij groepsopdrachten etc.)?

Vragen Toets - Validiteit

- Vraag 1. Wordt aangetoond dat de leerdoelen inclusief de gedragsniveaus voor de toets helder zijn geformuleerd en zijn afgeleid van de opleidingskwalificaties?
- Vraag 2. Is er een adequate toetsmatrijs beschikbaar?
- Vraag 3. Is de samenstelling, vorm en omvang van de toets in overeenkomst met de gegevens in de studiegids en met de toetsmatrijs?
- Vraag 4. Is verklaard waarom de toetsvorm bij de te beoordelen inhoud past?

Vragen Toets - Betrouwbaarheid

- Vraag 1. Wordt aangetoond dat de toetsuitslagen van studenten onafhankelijk zijn van verschillen tussen beoordelaars en omstandigheden?
- Vraag 2. Is de toets samengesteld in overeenstemming met de wet- en regelgeving vanuit de OER en de studiegids en de informatie vanuit de studiehandleiding?

- Vraag 3. Wordt aangetoond dat de toets voldoende rijkheid aan informatie oplevert om een betrouwbaar (integraal) oordeel te kunnen vellen?
- Vraag 4. Is de toets van goede kwaliteit en voorzien van heldere beoordelingsprocedures en -criteria?
- Vraag 5. Zijn er afspraken over de wijze van feedback geven?

Vragen Toets - Functionaliteit

- Vraag 1. Is naar de toetsrendementen gekeken en is op basis daarvan bepaald of er vervolgacties nodig waren?
- Vraag 2. Is achteraf een toetsanalyse gemaakt? Zo ja, wat zijn de conclusies m.b.t. de kwaliteit van de toets en het gegeven onderwijs?
- Vraag 3. Is de toets in overeenstemming met het aantal EC dat voor de betreffende cursus (inclusief toets) in de studiegids is opgenomen?

Vragen Toets - Conditie

- Vraag 1. Is de informatie in/over de toets en over de beoordeling eenduidig, consistent en transparant?
- Vraag 2. Is de toets ontwikkeld en beoordeeld door examinatoren die beschikken over voldoende kennis en vaardigheden over de toetsinhoud, de manier van toetsen en het geven van feedback?
- Vraag 3. Is de toets, de toetsafname, de toetsinzage en de toetsarchivering efficiënt en effectief georganiseerd?
- Vraag 4. Is de toets afgenomen, beoordeeld, ingezien en gearhiveerd in overeenstemming met wet- en regelgeving vanuit de OER en de studiegids?
- Vraag 5. Is de cijferinvoer verlopen in overeenstemming met wet- en regelgeving vanuit de OER en de studiegids?

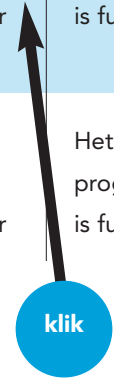
KIT PLUS: STAPPENPLAN

1. De matrix

De online versie van het KIT Plus opent met een startschema, ofwel 'de matrix'. Van boven naar onder is daar het volgende te zien: toetsbeleid, toetsprogramma en toets. Van links naar rechts zijn validiteit, betrouwbaarheid, functionaliteit en condities opgenomen (zie de matrix op pagina 10-11).

In de cellen zijn de combinaties zichtbaar. Bijvoorbeeld: wil je iets weten over de combinatie van betrouwbaarheid en toetsbeleid, dan klik je op de 2e cel in de bovenste rij (afbeelding 1).

	Validiteit	Betrouwbaarheid	Functionaliteit
Toetsbeleid	Het toetsbeleidsplan is valide	Het toetsbeleidsplan is betrouwbaar	Het toetsbeleidsplan is functioneel
Toetsprogramma	Het toetsprogramma is valide	Het toetsprogramma is betrouwbaar	Het toetsprogramma is functioneel

Afbeelding 1:
Cel Toetsbeleid - Betrouwbaarheid

Klikken in deze cel brengt je bij een vervolgblad met daarop de definitie en een aantal vragen die je als examencommissie kunt stellen om in dit geval de betrouwbaarheid van het toetsbeleid te kunnen borgen (afbeelding 2).

Betrouwbaarheid

Toetsbeleid Het toetsbeleidsplan van de opleiding is een logische uitwerking van het toetskader van de instelling/faculteit/-instituut, alsmede wet- en regelgeving, om betrouwbare toetsing te realiseren.

Vragen Toetsbeleid - Betrouwbaarheid

- Vraag 1. Is het toetsbeleid aantoonbaar in overeenstemming met de WHW, de OER, het accreditatiekader en landelijke ontwikkelingen zoals bijvoorbeeld landelijke/overkoepelende kennistoetsen?
- Vraag 2. Indien er sprake is van een instituutsbeleid, is dat dan een logische uitwerking van het toetskader van de onderwijsinstelling?

Afbeelding 2:

Voorbeeld definitie en vragen Betrouwbaarheid – Toetsbeleid

De vragen zijn ook bereikbaar via het overzicht van alle Definities. Onder ieder blad met vragen, kan gemakkelijk worden teruggekeerd naar het KIT Plus schema ofwel de matrix of de definities op blad 2 (afb 3).

-
- Vraag 2. Indien er sprake is van een instituutsbeleid, is dat dan een logische uitwerking van het toetskader van de onderwijsinstelling?

[Terug naar KIT Plus schema](#)

[Terug naar definities](#)

Afbeelding 3:

Terug naar KIT Plus schema of het blad Definities

2. De vragen

De gestelde vragen zijn bedoeld voor de examencommissie om daar ja of nee op te antwoorden. Het is wel of niet geborgd.

De benodigde informatie die nodig is om de vragen te beantwoorden kan de examencommissie op verschillende manieren verkrijgen. Door eigen onderzoek of door anderen te verzoeken de benodigde informatie aan te leveren.

Laat de examencommissie de informatie aanleveren dan worden, afhankelijk van de gekozen cel van het schema, de relevante vragen uitgezet bij het gremium dat voor het betreffende onderdeel verantwoordelijk is. Dat kan zijn: de directie, de toetscoördinator, een examiner, de kwaliteitsmedewerker enz. De vragen worden beantwoord, onderliggende stukken (bewijsmateriaal) worden bijgevoegd.

De relevante vragen dienen tekstueel aangepast te worden en kunnen per e-mail worden uitgezet. KIT Plus gaat uit van gesloten vragen omdat de examencommissie moet aantonen of de kwaliteit geborgd is of niet. De vraagstelling aan bijv. een docent kan beter in de vorm van een open vraag gedaan worden. Hieronder volgt een voorbeeld hoe de gesloten vraagstelling omgezet is een open vraag.

Een voorbeeld over **validiteit** van **toetsen**.

De definitie van validiteit van toetsen is:

De toets is conform het gestelde in het toetsprogramma (leerdoelen, competenties, toetsvorm) en is vastgelegd in studiegids en een toetsmatrijs.

Vraag 4. Is verklaard waarom de toetsvorm bij de te beoordelen inhoud past?

De vraag aan de opleiding is dan welke relatie tussen de toetsvorm en de inhoud wordt gelegd: *Op welke wijze wordt verklaard waarom de toetsvorm bij de te beoordelen inhoud past?*

Op basis van het verkregen antwoord bij voorkeur ondersteund door materiaal, kan de examencommissie vervolgens besluiten vraag 4 met ja of nee te beantwoorden.

Dit levert voor de examencommissie de onderbouwing voor de borgende rol.

3. De antwoorden

Ontvangen antwoorden met daarbij de onderliggende stukken worden door de examencommissie beoordeeld. De examencommissie trekt de conclusie of het toetsbeleid, toetsprogramma respectievelijk de toets voldoet aan de gestelde eisen. Indien dit niet het geval is, kunnen vervolgvragen gesteld worden en/of brengt de examencommissie advies uit.

4. Rapportage

De examencommissie toont haar borgende rol aan in een rapportage over de verrichte onderzoeken. Hierbij wordt zichtbaar gemaakt welke onderdelen voldoen aan de gestelde eisen en welke nog verbeterpunten kennen. Dit verslag vormt de basis voor nieuwe acties. In het jaarverslag kan melding worden gemaakt van de gemaakte rapportages. Vervolgacties kunnen in het jaarplan worden opgenomen. De examencommissie is vrij om de rapportage in te richten en kan ervoor kiezen om meerdere kleine rapportages te maken, of één jaarrapportage.

Tips voor examencommissies

Gebruik het schema voor het vaststellen van de doelen in het jaarplan. In het jaarplan geef je concreet aan welk onderzoek de examencommissie gaat uitvoeren.

Ga niet zelf de verbeteringen doorvoeren, dat is de taak van de opleiding(en). De examencommissie borgt de toetskwaliteit, maar is geen examinerator.

Denk vooraf goed na op welk niveau je je onderzoek wilt doen. Bij twijfel kun je eerst naar de vragen kijken om te checken of dat echt is wat je weten wilt.

De aangepaste vragen kunnen per e-mail worden uitgezet. Ons advies is om een deadline voor de beantwoording te stellen en die te bewaken.

KIT PLUS: OPEN VRAGEN

De gesloten vragen zijn bedoeld voor de examencommissies, zodat ze de kwaliteit van toetsbeleid, toetsprogramma en toetsen kunnen 'afvinken'. Het bewijs moet daarvoor worden aangeleverd door de opleiding, en voor hen is de open vraagvorm geschikter. Met behulp van deze vragen kunnen toetscommissies, managementteams, curriculumontwikkelaars, examinatoren en andere betrokkenen aantonen hoe de kwaliteit van toetsen, toetsprogramma en toetsbeleid is. De open vragen zijn dus een omzetting van de gesloten vragen uit KIT Plus.

Vragen Toetsbeleid - Validiteit

- Vraag 1. Waar en op welke wijze wordt aangetoond dat het toetsbeleid voldoet aan de kwaliteitseisen van het hbo-niveau/Dublin Descriptoren?
- Vraag 2. Waar komt in het toetsbeleid de visie van de instelling met betrekking tot toetsen en beoordelen naar voren? En indien er sprake is van verschillen in visie, hoe worden deze dan toegelicht?
- Vraag 3. Welk beleid is er ontwikkeld ten aanzien van de invulling van de profileringsruimte? En waar is dit omschreven?

Vragen Toetsbeleid - Betrouwbaarheid

- Vraag 1. Waar en op welke wijze wordt in het toetsbeleid aangetoond dat het beleid in overeenstemming is met de WHW, de OER, het accreditiekader en landelijke ontwikkelingen zoals bijvoorbeeld landelijke/overkoepelende kennistoetsen?
- Vraag 2. Indien er sprake is van een instituutsbeleid, waar en op welke wijze wordt aangetoond dat dit een logische uitwerking van het toetskader van de onderwijsinstelling is?

Vragen Toetsbeleid - Functionaliteit

- Vraag 1. Waar en op welke wijze wordt aangetoond dat het toetsbeleid aansluit bij maatschappelijke en wettelijk ontwikkelingen op het gebied van onderwijs, toetsvormen en leerprocessen?
- Vraag 2. Waar en op welke wijze wordt aangegeven dat het toetsbeleid in overeenstemming is met visie van de onderwijsinstelling m.b.t. de selectie, het leereffect en het onderwijseffect?
- Vraag 3. Waar en op welke wijze wordt aangetoond dat het toetsbeleid voldoende houvast geeft om een toetsprogramma te maken dat selecteert, en een wenselijk leer- en onderwijseffect mogelijk maakt?

Vragen Toetsbeleid - Conditie

- Vraag 1. Waar en op welke wijze wordt aangetoond dat het toetsbeleid voldoende handvatten geeft om de toetsen conform wet- en regelgeving efficiënt en effectief te organiseren?
- Vraag 2. Waar en op welke wijze wordt in het toetsbeleid uitsluitend gegeven over de organisatiestructuur rondom de toetsconstructie, toetsafname, toetsbeoordeling, cijferregistratie en archivering?
- Vraag 3. Op welke wijze (kanalen, document(en), berichtgeving etc.) wordt de informatie over het toetsbeleid beschikbaar gesteld voor alle betrokkenen?
- Vraag 4. Hoe wordt aangetoond dat de informatie over het toetsbeleid transparant en consistent is? Op welke wijze wordt deze transparantie en consistentie gegarandeerd en gecontroleerd?

Vragen Toetsprogramma - Validiteit

- Vraag 1. Waar en op welke wijze wordt aangetoond dat het toetsprogramma het volledige overzicht bevat van alle toetsvormen die in de hele opleiding worden afgenomen? Hoe wordt gecontroleerd dat deze informatie up to date blijft?
- Vraag 2. Waar en op welke wijze wordt aangetoond dat de inhoud van het toetsprogramma op een duidelijke wijze is afgeleid van de opleidingskwalificaties?
- Vraag 3. Waar en op welke wijze wordt aangetoond dat het toetsprogramma voldoet aan de kwaliteitseisen van het Hbo-niveau en alle opleidingskwalificaties op een evenwichtige manier dekt?
- Vraag 4. Waar en op welke wijze wordt aangetoond dat de inhoud van het toetsprogramma per fase op het juiste niveau is uitgewerkt in toetsbare leerdoelen waarbij: er sprake is van een toenemend niveau (kennis, vaardigheden, houding, complexiteit van beroepstaken, zelfstandigheid, theoretische en ethische verantwoording van handelen)?
- Vraag 5. Waar en op welke wijze wordt aangetoond dat de geformuleerde leerdoelen en de toetsvormen bij de beoogde leerprocessen en de te beoordelen inhoud passen?

Vragen Toetsprogramma - Betrouwbaarheid

- Vraag 1. Hoe wordt aangetoond dat de toetsuitslagen van studenten in het toetsprogramma onafhankelijk zijn van verschillen tussen beoordelaars en omstandigheden? Op welke wijze garandeert de opleiding deze onafhankelijkheid?
- Vraag 2. Waar en op welke wijze wordt aangetoond dat het toetsprogramma gebruik maakt van een beargumenteerde combinatie van toetsvormen?

- Vraag 3. Hoe wordt gegarandeerd dat de examinatoren voldoende gekwalificeerd zijn en hun taak naar behoren kunnen vervullen?
- Vraag 4. Waar en op welke wijze wordt aangetoond dat het toetsprogramma in totaliteit de vastgestelde opleidingskwalificaties (per fase en in zijn geheel) dekt?
- Vraag 5. Hoe wordt aangetoond dat wordt voldaan aan meeropenbeleid bij toetsconstructie en -beoordeling?

Vragen Toetsprogramma - Functionaliteit

- Vraag 1. Hoe wordt aangetoond dat op basis van het toetsprogramma de studenten worden onderscheiden en geselecteerd?
- Vraag 2. Hoe wordt aangetoond dat het toetsprogramma een wenselijk effect heeft op het leerproces van de student?
- Vraag 3. Hoe wordt gebruik gemaakt van feedback? Waar is dit in het toetsprogramma aanwijsbaar?
- Vraag 4. Waar en op welke wijze wordt aangetoond dat het toetsprogramma en de daarin opgenomen toetsvormen bijdraagt aan rijke informatie over het niveau van de student en de kwaliteit van het gegeven onderwijs?
- Vraag 5. Waar en op welke wijze sluit het toetsprogramma aan bij maatschappelijke en wettelijk ontwikkelingen op het gebied van onderwijs, toetsvormen en leerprocessen en bij het toetsbeleid?
- Vraag 6. Hoe wordt aangetoond dat het toetsprogramma transparant is voor alle betrokkenen zoals examinatoren, studenten en management?

Vragen Toetsprogramma - Conditie

- Vraag 1. Hoe wordt aangetoond en hoe wordt gegarandeerd dat de informatie over toetsen in het toetsprogramma voor alle betrokkenen tijdig beschikbaar is en eenduidig, consistent en transparant?
- Vraag 2. Hoe wordt aangetoond dat de beoordelaars beschikken over voldoende kennis en vaardigheden over de toetsinhoud, de manier van toetsen en het geven van feedback?
- Vraag 3. Waarmee en hoe wordt aangetoond dat het toetsprogramma efficiënt en effectief is georganiseerd en studeerbaar is? (Denk aan roostering, deadlines inschrijving voor toetsen, planning herkansingen etc.)
- Vraag 4. Hoe worden de betrokken medewerkers gefaciliteerd en hoe wordt gegarandeerd dat zij voldoende zijn gefaciliteerd om hun taken conform de richtlijnen uit te voeren?

Vraag 5. Welk systeem wordt gehanteerd om knelpunten te signaleren en op te lossen (waaronder fraude, meeliftgedrag bij groepsopdrachten etc.)? En hoe wordt de doelmatigheid hiervan aangetoond?

Vragen Toets - Validiteit

- Vraag 1. Op welke wijze wordt aangetoond dat de leerdoelen inclusief de gedragsniveaus voor de toets helder zijn geformuleerd en zijn afgeleid van de opleidingskwalificaties?
- Vraag 2. Welke toetsmatrijs is beschikbaar en hoe wordt aangetoond dat deze adequaat is voor de betreffende toets?
- Vraag 3. Hoe wordt aangetoond dat de samenstelling, vorm en omvang van de toets in overeenkomst is met de gegevens in de studiegids en met de toetsmatrijs?
- Vraag 4. Op welke wijze wordt verklaard waarom de toetsvorm bij de te beoordelen inhoud past?

Vragen Toets - Betrouwbaarheid

- Vraag 1. Op welke wijze wordt aangetoond dat de toetsuitslagen van studenten onafhankelijk zijn van verschillen tussen beoordelaars en omstandigheden?
- Vraag 2. Waarmee wordt aangetoond dat de toets is samengesteld in overeenstemming met de wet- en regelgeving vanuit de OER en de studiegids en de informatie vanuit de studiehandleiding?
- Vraag 3. Hoe wordt aangetoond dat de toets voldoende rijkheid aan informatie oplevert om een betrouwbaar (integraal) oordeel te kunnen vellen?
- Vraag 4. Op welke wijze wordt aangetoond dat de toets van goede kwaliteit is en voorzien van heldere beoordelingsprocedures en -criteria?
- Vraag 5. Hoe zijn de afspraken over de wijze van feedback geven?

Vragen Toets - Functionaliteit

- Vraag 1. Wat zijn de toetsrendementen en welke vervolgcacties zijn op basis hiervan bepaald?
- Vraag 2. Wat zijn de conclusies die voortkomen uit de toetsanalyse m.b.t. de kwaliteit van de toets en het gegeven onderwijs?
- Vraag 3. Waarmee wordt aangetoond dat de toets in overeenstemming is met het aantal EC dat voor de betreffende cursus (inclusief toets) in de studiegids is opgenomen?

Vragen Toets - Conditie

- Vraag 1. Op welke wijze wordt aangetoond dat de informatie in/over de toets en over de beoordeling eenduidig, consistent en transparant is?
- Vraag 2. Waarmee wordt aangetoond dat de toets ontwikkeld is en beoordeeld is door examinatoren die beschikken over voldoende kennis en vaardigheden over de toetsinhoud, de manier van toetsen en het geven van feedback?
- Vraag 3. Hoe wordt aangetoond dat de toets, de toetsafname, de toetsinzage en de toetsarchivering efficiënt en effectief zijn georganiseerd?
- Vraag 4. Waarmee en op welke wijze wordt aangetoond dat de toets is afgenomen, beoordeeld, ingezien en gearchiveerd in overeenstemming met wet- en regelgeving vanuit de OER en de studiegids?
- Vraag 5. Hoe wordt aangetoond dat de cijferinvoer is verlopen in overeenstemming met wet- en regelgeving vanuit de OER en de studiegids?

BRONNEN

Andriessen, D., & Manders, P. (2014). *Beoordelen is mensenwerk*. Den Haag: Vereniging Hogescholen .

Baartman, L., & Kloppenburg, R. (2013). *KwaliteitsInstrument Toetsprogramma's (KIT) in beroepsgericht onderwijs*. Utrecht: Hogeschool Utrecht.

Bruijn. (2012). *Vreemde ogen dwingen*. Den Haag: HBO-raad.

NVAO. (2014). *Beoordelingskaders accreditatiestelstel hoger onderwijs Nederland*.

NVAO. (2016). *Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs Nederland*. Den Haag.

Onderwijsinspectie. (2015). *Verdere Versterking. Onderzoek naar het functioneren van examencommissies in het hoger onderwijs*. Utrecht.

Onderwijsinspectie. (2016). *De kwaliteit van de toetsing in het hoger onderwijs*. Utrecht: Ministerie Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Sluijsmans, D., Joosten-ten Brinke, D., & van Schilt-Mol, T. (2015). *Kwaliteit van toetsing onder de loep*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant Uitgevers NV.

Van Berkel, H., Bax, A., & Joosten-ten Brinke, D. (2017). *Toetsen in het hoger onderwijs*. Houten: Bohn, Stafleu & van Loghum.

BIJLAGE: KIT PLUS LEXICON

Bij het KIT Plus worden termen gebruikt die te maken hebben met toetsbeleid, toetsprogramma's en toetsen en de borging daarvan. In deze lexicon wordt per term aangegeven wat daaronder bij het KIT Plus wordt verstaan.

Beoordeling

Beoordelen is in de eerste plaats het werk van vakbekwame professionals. Dat werk moet worden ondersteund met het aanreiken van criteria en werkwijzen, zodat het zoveel mogelijk geldigheid heeft (Andriessen & Manders, 2014). Met een tussentijdse of afsluitende vorm van beoordeling kan vastgesteld worden of een student competenties heeft behaald met enig extern of civiel effect.

Beoordeling is per definitie subjectief. Een goed beoordelingssysteem en toepassing van SMART resultaatafspraken dragen bij aan de objectivering. Toch kunnen verschillen ontstaan in de toepassing van beoordelingscriteria. Door o.a. kalibreersessies wordt de beoordeling verder geobjectiveerd en kan een gemeenschappelijke norm worden ontwikkeld.

Competentie

Een competentie, binnen competentiegericht onderwijs is een vaardigheid of bekwaamheid die kennis, inzicht, attitude en vaardigheidsaspecten omvat alsook persoonlijke eigenschappen als talent, intelligentie en karakter om in concrete taaksituaties doelen te bereiken. Het zijn bouwstenen van succesvol gedrag. Vaak wordt de vergelijking gemaakt met een ijsberg. Het topje van de ijsberg, is gedrag. Het deel van de ijsberg onder water, zijn eigenschappen van gedrag – competenties dus. In het competentiegericht onderwijs worden de eindkwalificaties vaak verwoord als competenties.

Een (beroeps)competentie omvat het integratieve en ontwikkelbare vermogen tot het uitvoeren van beroepstaken resulterend in beroepsgedrag dat bijdraagt aan (vooraf geformuleerde) wenselijke resultaten.

De competenties worden op diverse plekken, op diverse niveaus en op diverse manieren in een toetsprogramma afgetoetst.

Eindkwalificatie

Het doel van de opleidingen is om (startbekwame) professionals op te leiden. Afgestudeerden dienen aan een aantal (beroeps)eisen te voldoen die zijn afgeleid van de beroepsprofielen. De eindkwalificaties van een

opleiding zijn gekoppeld aan de Dublin Descriptoren en afgeleid van die beroepsvereisten en voldoen hiermee aan het hbo-bachelor-, associate degree- of masterniveau. De beroepsvereisten zoals de beroepsverenigingen deze formuleren, zijn ook uitgangspunt voor het formuleren van competenties en eindkwalificaties van de opleidingen.

Eindkwalificaties betreffen het hoogste niveau van competenties waarvan studenten met indicatoren kunnen aantonen (start)bekwaam te zijn op dat vlak. In het NVAO Accreditatiekader zijn ze vermeld in standaard 1: "De beoogde leerresultaten beschrijven aantoonbaar het niveau (associate degree, bachelor of master) zoals gedefinieerd in het Nederlands kwalificatieraamwerk en de oriëntatie (hbo of wo) van de opleiding. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die vanuit het regionale, het nationale en het internationale perspectief door het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding. Voor zover van toepassing zijn de beoogde leerresultaten tevens in overeenstemming met relevante wet- en regelgeving." (NVAO, 2016).

Examinatoren

Met een examiner wordt iedere docent c.q. beoordelaar bedoeld die eindverantwoordelijk is voor één of meer fasen van de toetscyclus. De examencommissie wijst op basis van een profiel, door de opleiding voorgedragen personen als examiner aan en bewaakt of de geleverde kwaliteit van deze examinatoren in orde is. Indien deze kwaliteit niet gehaald wordt, adviseert de examencommissie de lijn over te nemen maatregelen. De examencommissie spreekt examinatoren aan op de geleverde toetskwaliteit. Dit betreft het ontwerpen en beoordelen van toetsen. Dit aanspreken doet zij op basis van vooraf duidelijk geformuleerde en gecommuniceerde kwaliteitseisen. De zwaarste maatregel die een examencommissie kan treffen is het definitief intrekken van de aanwijzing als examiner.

Kwaliteit

De Dikke van Dale geeft bij het lemma 'kwaliteit' synoniemen als 'deugdelijkheid' en 'een eigenschap m.b.t. waardering' en 'waarde van verschillende stukken of combinaties daarvan'.

Het borgen van kwaliteit is dus de deugdelijkheid en waarde van iets bepalen en daarvan zekerheid geven dat het in orde is en blijft. Het is het "onafhankelijk nagaan of de kwaliteit voldoet aan de eisen. Borgen betekent zekerheid geven. .... onder andere door een onafhankelijk oordeel te geven over de kwaliteit van de toetsing, bijvoorbeeld aan de hand van vooraf gestelde kwaliteitscriteria." (Van Berkel, Bax & Joosten-ten Brinke, 2017).

Kwaliteit kan dus bepaald worden aan de hand van kwaliteitscriteria en kwaliteit kan geborgd worden door onafhankelijk te bepalen of die criteria gehandhaafd worden.

Kwaliteitseisen toetsing

Aan de kwaliteit van onderwijs, tentamens en examens worden eisen gesteld. Aangevoerd moet kunnen worden dat deze zaken op hbo-niveau zijn, zodanig dat de examencommissie met een gerust hart haar handtekening zet onder diploma's en andere getuigschriften. De kwaliteitseisen die gesteld worden aan hbo-opleidingen in Europa zijn beschreven in de zogenaamde Dublin-descriptoren. Voor elke opleiding moeten hiervan de eindkwalificaties worden afgeleid, welke worden verwoord in het competentieoverzicht van een opleiding. Deze competenties moeten indicatoren kennen, die bepalen op welk niveau de student een competentie beheerst. Deze competenties leveren op hun beurt weer leerdoelen inclusief gedragsniveaus op per vak/module (het onderwijs), die getoetst worden d.m.v. in een toetsmatrijs overzichtelijk gemaakte toets-items. De beoordeling van een toets wordt vastgelegd in beoordelingsformulieren met rubrieken, die bij een summatieve toets het cijfer ook genereren. Zowel het ontwerpen van de toets(items) als het beoordelen ervan vindt idealiter plaats in het kader van het zogenaamde vier-ogenprincipe. Als aan deze kwaliteitseisen is voldaan voor alle onderdelen van een examenprogramma, kan een examencommissie vaststellen dat een student voldoet aan de voorwaarden die de onderwijs- en examenregeling stelt ten aanzien van kennis, inzicht en vaardigheden die nodig zijn voor het verkrijgen van een graad.

Criteria voor kwaliteit van toetsen en toetsprogramma's zijn: validiteit, betrouwbaarheid, functies en condities. Daaronder wordt verstaan:

- Validiteit: meet je wat je wilt meten?
- Betrouwbaarheid: meet je onafhankelijk van toeval?
- Functies/functionaliiteit: is de meting selecterend of lerend
- Condities: voorwaardelijkheden voor de meting.

De kwaliteit van een afzonderlijke toets wordt beschouwd binnen het totaal van de kwaliteit van het toetsprogramma. De validiteit van toetsing wordt uiteindelijk op programmaniveau bepaald.

Leerdoelen

Leerdoelen geven aan wat men met het onderwijs wil bereiken, het zijn de doelen die een student moet halen om een competentie te verwerven. Deze zijn idealiter SMART-geformuleerd en bevatten inhoud, gedrag, prestatie en voorwaarde(n) en geven aan op welk niveau geleerd en getoetst wordt volgens een taxonomie.

Toetsen

Competentiegericht en vraaggestuurd onderwijs houdt in dat kennis, inzicht en vaardigheden in onderlinge samenhang worden aangeboden en herleidbaar zijn tot de eisen die in het beroepenveld aan afgestudeerden gesteld worden. Elk tentamen of examen omvat een onderzoek naar de kennis, het inzicht en de vaardigheden van de student, alsmede de beoordeling van de uitkomsten van dit onderzoek. Onder toetsen verstaan wij alle werk van studenten dat met een beoordeling mede bepalend is voor het verkrijgen van een graad, zoals meerkeuze tentamens, tentamens met open vragen, verslagen, presentaties, dossiers, portfolio's, scripties, assessments, opdrachten etc. Daarbij hebben ze een tweeledige functie in het leerproces: het sturen van de ontwikkeling van studenten (toetsen om te leren) en het nemen van beslissingen over de ontwikkeling van studenten (toetsen van het leren). Daarbij geven toetsen door hun evaluatieve functie ook informatie over de kwaliteit van de opleiding zelf.

Toetsbeleid

Integraal toetsbeleid wordt door de onderwijsinspectie omschreven als "een samenhangend stelsel van maatregelen en voorzieningen met als specifiek doel de kwaliteit van toetsing en examinering te bewaken en te bevorderen" (Onderwijsinspectie, 2016). Integraal betekent dat het toetsbeleid op verschillende niveaus wordt gedefinieerd.

Congruentie tussen opleiden, toetsen en beoordelen is een belangrijke vereiste voor effectief opleiden. Daarom is ervoor gekozen om te werken met toetsprogramma's i.p.v. afzonderlijke toetsen. De opgestelde toetsprogramma's (of de verantwoording daarvan) maken inzichtelijk dat de opleidingen een variatie aan toetsvormen hebben en dat er meerdere meetmomenten zijn voor het toetsen van een bepaalde competentie. Voor elke cursus is verantwoord welke competentie wordt getoetst, op welk (gedrags)niveau wordt getoetst en hoe de competentie is vertaald naar leerdoelen en toetsvormen.

Toetsitems

De constructie van toetsen is een onderdeel van de pdca-toetscyclus (doelbepaling> constructie> beoordeling> feedback> evaluatie/verbeteren). De constructie van toetsitems komt tot stand na het maken van een deugdelijke toetsmatrijs, waarin de leerdoelen, afgeleid van de eindkwalificaties en competenties, van een vak of module gereflecteerd worden. Toetsitems zijn relevant, objectief, specifiek en efficiënt.

Toetsmatrijs

Een toetsmatrijs is een overzicht waarin wordt aangegeven hoe de opgaven in een toets zijn verdeeld over de leerstof, in relatie tot de voorop-

gestelde doelstellingen en onderwerpen. Afhankelijk van de doelen en onderwerpen wordt bepaald op welk niveau deze worden getoetst, welke toetsvorm zich daarvoor het best leent en hoeveel vragen er over gesteld gaan worden. Een toetsmatrijs helpt (de examencommissie) snel een beeld te krijgen van de validiteit van een toets. De validiteit wordt hiermee ook transparant voor derden.

Toetsprogramma

Toetsen in een toetsprogramma zijn complementair. Ze vullen elkaar aan en zorgen samen voor de dekking van de doelen en eindkwalificaties van de opleiding. Een toetsprogramma moet qua opbouw passen bij het curriculum en hangt dus direct samen met het onderwijs, waarin toetsing een onderdeel is van het totale leerproces. Toetsen in een toetsprogramma kennen daarom een opbouw in niveau, complexiteit van beroepstaken of mate van vereiste zelfstandigheid van de student.

In het KIT Plus spreken we van een toetsprogramma in de zin van een samenhangend geheel van alle toetsen van een opleiding gekoppeld aan het curriculum met daarin de eindkwalificaties/competenties, leerdoelen en gedragsniveaus van de gebruikte taxonomie.

Toetsorganisatie

Toetsorganisatie verwijst naar de wijze waarop docenten, examencommissie, management en ondersteunende medewerkers doelgericht samenwerken om de gewenste toetskwaliteit te realiseren. Er kan onder toetsorganisatie echter ook iets anders worden verstaan, namelijk enkel het gremium dat de toetsen daadwerkelijk logistiek organiseert, d.w.z. de toetsen verzamelt, print en vermenigvuldigt, toetsroosters maakt, lokalen en surveillanten regelt etc. Uiteraard moet deze organisatie op orde zijn en kwaliteit leveren.

Volgens Sluijsmans (Sluijsmans, Joosten-ten Brinke, & van Schilt-Mol, 2015) gaat de toetsorganisatie over het vaststellen van de rollen, taken en verantwoordelijkheden van actoren bij toetsing, het rolvast met elkaar samenwerken aan toetskwaliteit en de logistieke organisatie daarvan, waarbij toetskwaliteit geleverd wordt en ook voldaan wordt aan eisen van haalbaarheid en betaalbaarheid. Een toetsorganisatie moet op de complexe en dynamische omgeving van grote onderwijsinstellingen zijn ingericht. Het management is verantwoordelijk voor een efficiënte en effectieve toetsorganisatie en moet zich voortdurend afvragen of te allen tijde toetskwaliteit geleverd kan worden.

